

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

ปัญหาการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมของ กฟผ. ภายใต้หลักนิติธรรม

จัดทำโดย นายสนชัย คำคุณเศรษฐ์
รหัส ๓๘

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๓
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ปัญหาการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมของ กฟผ. ภายใต้หลักนิติธรรม

นายสุนชัย คำณูเศรษฐ์^๑

บทคัดย่อ

บทคัดย่อหรือสาระสังเขป

รัฐบาลได้พัฒนาระบบไฟฟ้า โดยดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าประเภทต่างๆ ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ รวมทั้งระบบส่ง เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการพัฒนาโครงการเหล่านี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงมักเกิดการชุมนุมประท้วงต่อต้านของกลุ่มประชาชนต่อโครงการเหล่านี้อยู่เสมอ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในฐานะผู้ผลิต จัดหา จัดส่งพลังงานไฟฟ้า จำเป็นต้องปฏิบัติตามภารกิจภายใต้กระแสการต่อต้านจากประชาชนกลุ่มต่างๆ การฝ่าฝืนวิฤตการณ์ดังกล่าว กฟผ. จึงต้องอาศัย “หลักนิติธรรม” เป็นแนวทางในการดำเนินการและจัดการกับวิฤตการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของ กฟผ. อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของ กฟผ. ด้านสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักนิติธรรมก็ไม่อาจราบรื่นได้ตลอด เนื่องจากภายใต้บริบทของสังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การปฏิบัติตามหลักนิติธรรมของหน่วยงานต่างๆ ในภาครัฐเสียสมดุล ประกอบกับ แนวคิดของหลักนิติธรรมเองที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับการตีความของแต่ละองค์กรว่าจะมองความเป็นธรรมอย่างไร ซึ่งอาจจะให้น้ำหนักของความเป็นธรรมแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคมในขณะนั้น ดังนั้น หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งประชาชนผู้มีส่วนได้เสียจึงควรมาร่วมมือกันสร้างหลักเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับต่อทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กฟผ. กฎหมายสิ่งแวดล้อม หลักนิติธรรม โรงไฟฟ้า

^๑ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ตั้งแต่วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖-ปัจจุบัน

บทนำ

จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รัฐบาลได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา ระบบเส้นทางคมนาคมขนส่ง ระบบการจัดการน้ำ การจัดหาพลังงาน โดยเฉพาะการพัฒนา ระบบไฟฟ้า โดยรัฐบาลได้ดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าประเภทต่างๆ ทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการพัฒนาโครงการเหล่านี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม จึงมักเกิดการชุมนุมประท้วงของกลุ่มประชาชนต่อโครงการสาธารณะต่างๆ ของภาครัฐ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในฐานะผู้ผลิต จัดหา พลังงานไฟฟ้า ภายใต้พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๑๑ ต้องปฏิบัติภารกิจภายใต้กระแสการต่อต้านจากประชาชนกลุ่มต่างๆ การฝ่าฝืนวิกฤตการณ์ดังกล่าว กฟผ. ต้องอาศัย “หลักนิติธรรม” เป็นแนวทางในการดำเนินการและจัดการกับวิกฤตการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของ กฟผ. อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของ กฟผ. ด้านมวลชนและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักนิติธรรม ก็ไม่อาจราบรื่นได้ตลอด บทความนี้จะนำเสนอแนะมุมมองต่อปัญหาบางประการจากการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมของ กฟผ. ภายใต้หลักนิติธรรม โดยจะขอเสนอแนวคิดของหลักนิติธรรม การปฏิบัติงานของ กฟผ. ตามแนวทางหลักนิติธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้น และบทสรุป ตามลำดับ

๑. หลักนิติธรรม (The Rule of Law)

หลักนิติธรรม มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอังกฤษ โดยมีหลักการพื้นฐานที่มุ่งจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง โดยใช้ความเป็นธรรมที่มีอยู่ในกฎหมาย หรือที่เรียกกันว่า “คุณธรรมทางกฎหมาย” อันเป็นกฎระเบียบแบบแผนที่สังคมยอมรับ และยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้น

หลักนิติธรรมมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ คือ บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย บุคคลไม่ว่าจะในชนชั้นใดย่อมต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายปกติธรรมดาของแผ่นดิน (the ordinary law of the land) ซึ่งบรรดาศาลธรรมดาทั้งหลาย (ordinary courts) จะเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งกฎหมายดังกล่าว หลักนิติธรรมในความหมายนี้ย่อมปฏิเสธความคิดทั้งหลายทั้งปวงที่จะยกเว้นมิให้บรรดาเจ้าหน้าที่ทั้งหลายต้องเคารพต่อกฎหมาย บุคคลทั้งหลายย่อมไม่ต้องถูกลงโทษ หากไม่ได้กระทำการอันผิดกฎหมาย และไม่มีผู้ใดทั้งสิ้น แม้แต่กษัตริย์ที่จะอยู่เหนือกฎหมายได้ บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของรัฐบาลและฝ่ายปกครองจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย จะต้องไม่กระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของราษฎรตามอำเภอใจ หากปรากฏว่ารัฐบาลหรือฝ่ายปกครองกระทำการอันขัดต่อกฎหมาย การกระทำดังกล่าวย่อม

ต้องถูกฟ้องคดียังศาลยุติธรรมหรือศาลธรรมดาได้ เพราะรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ย่อมจะมีสิทธิพิเศษใดๆ เหนือกว่าราษฎรไม่ได้^๒

เอ.วี. ไดซี (A.V.Dicey) ได้ให้ความหมายที่ชัดเจนของหลักนิติธรรมไว้ ๓ ประการ คือ^๓

๑. ความสูงสุดของกฎหมาย (Supremacy of Law) ยึดถือความสูงสุดของกฎหมาย ซึ่งทุกประเทศจะมีความเข้าใจเรื่องนี้ตรงกัน คือ ทุกอย่างต้องอยู่ภายใต้กฎหมายทั้งสิ้น หมายถึงว่า กฎหมายของแผ่นดินย่อมเหนือกว่าการใช้อำนาจหรือดุลพินิจอย่างกว้างขวางของรัฐบาลหรือฝ่ายปกครอง

๒. ความเสมอภาคกันทางกฎหมาย (Equality before the Law) หมายความว่า ทุกคนอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันในทางกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายปกครอง ข้าราชการ หรือราษฎรธรรมดาที่ต้องใช้กฎหมายเดียวกัน และอยู่ภายใต้บังคับของศาลเดียวกัน

๓. ความมีสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะให้ความคุ้มครองทางกฎหมายกับประชาชนทั่วไป ซึ่งต่อมา แอล. ฟูลเลอร์ (L. Fuller) นักนิติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงชาวอเมริกันได้เห็นว่ากฎหมายที่จะทำให้หลักนิติธรรมปรากฏเป็นจริงได้นั้นต้องมีลักษณะสำคัญ^๔ คือ

๑. กฎหมายจะต้องบังคับเป็นการทั่วไปกับบุคคลทุกคน ไม่เว้นแม้แต่องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ
๒. กฎหมายจะต้องได้รับการประกาศใช้อย่างเปิดเผย
๓. กฎหมายจะต้องได้รับการตราขึ้นให้มีผลบังคับไปในอนาคต ไม่ใช่ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับย้อนหลังไปในอดีต

๔. กฎหมายจะต้องได้รับการตราขึ้นโดยมีข้อความที่ชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดการบังคับใช้ที่ไม่เป็นธรรม

๕. กฎหมายจะต้องไม่มีข้อความที่ขัดแย้งกันเอง

๖. กฎหมายจะต้องไม่เรียกร้องให้บุคคลปฏิบัติในสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้

๗. กฎหมายต้องมีความมั่นคงตามสมควร แต่ก็จะต้องเปิดโอกาสให้แก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

๘. กฎหมายที่ได้รับการประกาศใช้แล้วจะต้องได้รับการบังคับให้สอดคล้องต้องกัน กล่าวคือต้องบังคับการให้เป็นไปตามเนื้อหาของกฎหมายที่ได้ประกาศใช้แล้วนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความหมายและหลักการสำคัญของหลักนิติธรรมที่มีการศึกษารวบรวมกันเป็นหลักพื้นฐานของกฎหมายที่ควรจะเป็น ซึ่งองค์กรที่มีอำนาจทั้ง ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ย่อมไม่อาจกระทำการใดๆ ที่เป็นการละเมิดหลักนิติธรรมดังกล่าวได้

^๒ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ๒๕๕๓, **หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม** [Online], Available: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1431> [๒ มีนาคม ๒๕๕๘].

^๓ กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๓, “บทนำสัมภาษณ์ความเห็นวิชาการ เรื่อง หลักการตีความกฎหมายตามครรลองของหลักนิติรัฐและนิติธรรม”, ใน **วารสารจตุนิติ**, กองบรรณาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สำนักการพิมพ์, หน้า ๑๙-๒๐.

^๔ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ๒๕๕๓, **หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม** เรื่องเดียวกัน น.๑-๒.

อย่างไรก็ดี หลักนิติธรรมที่ใช้บังคับอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งสามารถแบ่งแยกได้เป็น ๒ ลักษณะ^๔

๑. ความไม่เป็นธรรมจากกฎหมาย ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากตัวบทกฎหมาย ที่บัญญัติออกมาโดยฝ่ายนิติบัญญัติ หรือผู้ที่มีหน้าที่บัญญัติกฎหมายได้บัญญัติเนื้อหากฎหมายที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม หรือจากบริบทของกฎหมาย ที่หมายถึง ความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากการตรากฎหมาย หรือการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ซึ่งมีเหตุจูงใจให้ผู้ร่างกฎหมายคำนึงถึงบริบทหรือกระแสสังคมในขณะนั้น มีผลทำให้กฎหมายให้ความสำคัญกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษ และเป็นเหตุให้กฎหมายมีความไม่เป็นธรรมอยู่ในตัว

๒. ความไม่เป็นธรรมจากการบังคับใช้กฎหมาย ถ้ากรณีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้ากฎหมายบัญญัติไว้ไม่ชัดเจน หรือตีความหมายได้หลายนัยแล้ว ต้องมีการตีความกฎหมาย กล่าวคือ เป็นการเพ่งเล็งถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่ใต้ตัวอักษร จึงเป็นเรื่องยากพอสมควร เพราะขึ้นอยู่กับอรรถวิสัยของผู้ตีความที่สำคัญ และอาจทำให้เสียความเป็นธรรมได้

จะเห็นได้ว่า ความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากหลักนิติธรรมเกิดขึ้นจากผู้บัญญัติกฎหมาย ผู้ใช้กฎหมายและผู้ตีความกฎหมายเป็นสำคัญ ดังนั้น การเกิดขึ้นของหลักนิติธรรมจึงต้องอาศัยพื้นฐานมาจากหลักสามัญสำนึกด้วยกันทั้งสิ้น เพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการผดุงไว้ซึ่งความเป็นธรรม ซึ่งความเป็นธรรมดังกล่าวก็ควรย่อมเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย มิใช่ให้น้ำหนักกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหลักนิติธรรม เป็นแนวคิดที่เป็นนามธรรม ที่อาจต้องมีการตีความทางกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะของผู้ตีความที่ต้องการตีความให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและไม่เกินเลยจากกรอบกฎหมายที่บัญญัติไว้

๒. กฟผ. กับการปฏิบัติงานภายใต้หลักนิติธรรม

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย หรือ กฟผ. เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจด้านกิจการพลังงาน ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพลังงาน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๒ มีบทบาทในธุรกิจการผลิต จัดให้ได้มา และจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าให้แก่ การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ผู้ใช้ไฟฟ้าตามกฎหมายกำหนดและประเทศใกล้เคียง พร้อมทั้งธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกิจการไฟฟ้าภายใต้กรอบมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. รับผิดชอบระบบไฟฟ้าของประเทศไทยที่ประกอบด้วย ๓ ระบบหลัก ได้แก่ ระบบผลิต ระบบส่ง และระบบจำหน่าย โดยปัจจุบัน กฟผ. มีโรงไฟฟ้าตั้งกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยรวมทั้งเป็นผู้รับซื้อไฟฟ้ารายเดียว (Enhanced Single Buyer - ESB) จากผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนภายในประเทศ

^๔ สมชาย เหล่าพิทักษ์วรกุล, ๒๕๕๓, นิติรัฐ VS นิติธรรม [Online], Available: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1442> [๒ มีนาคม ๒๕๕๘].

และผู้ผลิตไฟฟ้าในประเทศเพื่อนบ้าน โดย กฟผ. ดำเนินการจัดส่งไฟฟ้าที่ผลิตจากโรงไฟฟ้าของ กฟผ. และที่รับซื้อจากผู้ผลิตไฟฟ้ารายอื่นผ่านระบบส่งไฟฟ้าของ กฟผ. และยังจำหน่ายไฟฟ้าให้การไฟฟ้าของประเทศเพื่อนบ้านด้วย ได้แก่ สปป.ลาว และมาเลเซียด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง ได้บัญญัติให้ “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” ซึ่งแม้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวจะถูกยกเลิก แต่ กฟผ. ก็มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม และให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนหลักนิติธรรมให้สามารถใช้ได้จริงในความเป็นจริง ตลอดจนได้ยึดถือและดำเนินงานโดยใช้หลักนิติธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติงานตลอดมา โดยมีการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่วางไว้เพื่อให้บริหารงานมีมาตรฐาน เป็นธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ สร้างความน่าเชื่อถือขององค์การจากผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม และสร้างมูลค่าให้แก่องค์กรในระยะยาวอย่างยั่งยืนทั้งในส่วนของการดำเนินกิจการภายในและการดำเนินกิจการภายนอกองค์กร

ภารกิจของ กฟผ. ส่วนใหญ่เป็นภารกิจที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน คือ การก่อสร้างโรงไฟฟ้า การก่อสร้างระบบส่ง และการจัดการดูแลโรงไฟฟ้าและระบบส่งของ กฟผ. ดังนั้น การดำเนินงานของ กฟผ. จึงวางหลักมุ่งเน้นไว้ในการสร้างประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน รวมถึงตระหนักเสมอว่า กฟผ. เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีหน้าที่ที่จะต้องร่วมสร้างสรรค์สังคมให้อยู่รวมกันอย่างมีความสุขมีสภาพแวดล้อมที่ดี และเคารพต่อสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม กฟผ. ต้องวางตัวเป็นกลางและเป็นธรรมโดยได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สิทธิของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งรัฐบาล คู่ค้า คู่สัญญา เจ้าหนี้ผู้ประกอบการในธุรกิจเดียวกัน ตลอดจนสาธารณชน สังคม และสิ่งแวดล้อม จะได้รับการดูแลอย่างดีเพื่อให้กิจการของ กฟผ. ดำเนินไปด้วยดี มีความมั่นคง และตอบสนองผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อม กฟผ. ได้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด โดยได้ศึกษาและจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตอย่างเคร่งครัด และได้เน้นการประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment-SIA) และการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment-HIA) รวมถึงการนำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสากล (ISO ๑๔๐๐๑) และระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยตามมาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก.๑๘๐๐๑) เข้ามาใช้ตั้งแต่เริ่มการก่อสร้างจนถึงระยะดำเนินการผลิตพลังงานไฟฟ้าควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่องตามที่ระบุในกฎหมาย และมีการควบคุมปริมาณมลพิษที่เกิดจากการดำเนินงาน เช่น เสียง ฝุ่น ก๊าซ อยู่ในระดับต่ำ ตามที่กฎหมายกำหนดและเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย ซึ่งการทำงานของ กฟผ. ทำให้ กฟผ. ได้รับรางวัลต่างๆ เพื่อเป็นสิ่งยืนยันถึงการปฏิบัติตามหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด เช่น เหมืองแม่เมาะได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑ ประเภท Best Practices in Surface Coal Mining

Category และยังได้รับรางวัลการบริหารสู่ความเป็นเลิศ หรือ Thailand Quality Class (TQC) ประจำปี ๒๕๕๖ จากสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ หรือ โครงการทำเทียบเรือขนถ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับโรงไฟฟ้าพลังความร้อน กระบี่ ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ได้รับรางวัลสถานประกอบการที่ได้ปฏิบัติตามมาตรการในรายงานการวิเคราะห์ผล กระบี่สิ่งแวดล้อม และมีการจัดการสภาพแวดล้อมดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๗ (EIA MONITORING AWARDS 2014) ประเภทคมนาคม จากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ กฟผ. ได้ส่งเสริมสนับสนุนบทบาทการกำกับดูแลองค์การให้ดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยจัดให้มีช่องทางการสื่อสาร ร้องเรียนหรือร้องทุกข์สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสิทธิตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียจะได้รับการดูแลอย่างดีและตอบสนองผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดย กฟผ. จะดำเนินการรับเรื่องร้องทุกข์ผ่านศูนย์ข้อมูล (Call Center) ๑๔๑๖ และ ๑๑๑๑ หรือ ผ่านเว็บไซต์ กฟผ. www.egat.co.th (ระบบจัดการข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียน)

๓. ปัญหาการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมของ กฟผ. ภายใต้หลักนิติธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าการดำเนินงานของ กฟผ. ภายใต้หลักนิติธรรมทำให้ กฟผ. ได้รับคำชื่นชมและการยอมรับจากหน่วยงาน และผู้มีส่วนได้เสียเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ก็มิใช่จะไม่มีอุปสรรคในการปฏิบัติงานใดๆ ซึ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบันนี้ ปัญหาใหญ่ที่ กฟผ. จะต้องเผชิญและแก้ไข คือ ปัญหาของสิ่งแวดล้อมจากการสร้างโรงไฟฟ้า โดยผู้เขียนจะขอยกตัวอย่าง ๓ กรณี

๓.๑ กรณีศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาคดีโรงไฟฟ้าแม่เมาะกระทำละเมิดจากการการปล่อยมลพิษจากฝุ่นละอองและก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์^๖

ชาวบ้านรวม ๑๓๑ คนได้ฟ้องร้อง กฟผ. เป็นคดีปกครองต่อศาลปกครองเชียงใหม่ โดยมีการกล่าวหาว่า กฟผ. ซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองได้กระทำละเมิดโดยละเลยต่อหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติ โดยไม่ยอมควบคุมบำบัดฝุ่นหิน ฝุ่นละอองและก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าจากถ่านหินลิกไนต์ที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ทำให้ชาวบ้านซึ่งมีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอแม่เมาะ ต้องเจ็บป่วยเป็นโรคนิวโมโคเนโอซิสหรือโรคปอดอักเสบจากถ่านหิน โรคพิษซัลเฟอร์ไดออกไซด์ สัตว์เลี้ยงและพืชผลทางการเกษตรเสียหายต้องเสียรักษาพยาบาล จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายรวมถึงค่าเสียหายในอนาคต และให้หยุดผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยถ่านหินลิกไนต์จนกว่าจะมีวิธีป้องกันมลพิษ และให้ฟื้นฟูคุณภาพอากาศและสภาพแวดล้อมในท้องที่อำเภอแม่เมาะให้กลับคืนสภาพเดิม

ผลของคดีนี้ ศาลได้ตัดสินว่า กรณีมลภาวะจากฝุ่นละออง กฟผ. มีมาตรการควบคุมฝุ่นละอองในบริเวณโรงไฟฟ้าด้วยการรดน้ำบนวัสดุที่มีฝุ่นฟุ้งกระจายอยู่เสมอ ประกอบกับได้ติดตั้งเครื่องกำจัดฝุ่นชนิด

^๖ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ อ. ๑๑๑๐-๑๑๑๘/๒๕๕๒ หมายเลขแดงที่ อ. ๗๓๐-๗๔๘/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗

ไฟฟ้าสถิตย์แรงสูงในทุกโรงไฟฟ้า ตลอดจนไม่พบว่ามีพนักงานของผู้ถูกฟ้องคดีเจ็บป่วยเป็นโรคปอดอักเสบจากถ่านหิน และฝุ่นละอองส่วนใหญ่เกิดจากการเผาชีวมวล และไอเสียจากรถยนต์ จึงไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีมลภาวะจากฝุ่นละออง แต่สำหรับกรณีมลภาวะจากก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ศาลได้วินิจฉัยว่า หากได้รับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ระดับความเข้มข้นมากจะมีอาการระคายเคืองตา จมูก และลำคอ ขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของบุคคล แต่ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์จะไม่มีการสะสมในร่างกาย กรณีผลตรวจวัดซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในพื้นที่แม่เมาะระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๓๕ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๔๕ ปรากฏว่าระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๕ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๔๑ รวม ๗๐ เดือน ตรวจพบว่า มีค่าเฉลี่ยความเข้มข้นของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในบรรยากาศโดยทั่วไปในเวลา ๑ ชั่วโมงเกินกว่า ๗๘๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และบางเวลาเกินกว่า ๑,๓๐๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๗๘ ครั้ง ในระยะเวลา ๖๗ เดือน หลังจากนั้นเป็นต้นมาไม่มีกรณีค่าเฉลี่ยเกินกว่า ๗๘๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาให้ กฟผ. ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้แก่ชาวบ้านผู้ฟ้องคดีตามมาตรา ๙๖ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยแยกเป็นกรณีดังนี้

ก. ในกรณีที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะของ กฟผ. ปล่องอากาศเสียมี่ค่าเฉลี่ยของซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (ค่าเฉลี่ยฯ) เกินกว่า ๗๘๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร แต่ไม่เกิน ๑,๓๐๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เห็นควรกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีรายละ ๓๐๐ บาทต่อครั้ง

ข. ในกรณีที่ค่าเฉลี่ยฯ เกินกว่า ๑,๓๐๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๕ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๓๘ เห็นควรกำหนดค่าเสียหายให้แก่ชาวบ้านผู้ฟ้องคดีรายละ ๖๐๐ บาทต่อครั้ง

ค. ในกรณีค่าเฉลี่ยฯ เกินกว่า ๑,๓๐๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม ๒๕๓๘ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๔๑ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๓๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เรื่อง กำหนดมาตรฐานค่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในบรรยากาศโดยทั่วไปในเวลา ๑ ชั่วโมง กำหนดห้ามมิให้มีการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเกินกว่า ๑,๓๐๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรใช้บังคับแล้ว เห็นควรกำหนดค่าเสียหายให้แก่ชาวบ้านผู้ฟ้องคดีรายละ ๑,๒๐๐ บาทต่อครั้ง

สำหรับชาวบ้านผู้ฟ้องคดีรายใดจะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายจากการเสื่อมสภาพ สุขภาพและอนามัย และความสูญเสียทางด้านจิตใจเป็นจำนวนเงินเท่าใดนั้น ต้องพิจารณาจากระยะเวลาที่ผู้ฟ้องคดีรายนั้นอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะจริงเป็นสำคัญ โดยผู้ฟ้องคดีที่อยู่ในพื้นที่ตลอดระยะเวลาช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๕ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๔๑ ให้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนกรณีนี้เป็นเงินทั้งสิ้น ๒๔๖,๙๐๐ บาท ส่วนผู้ฟ้องคดีรายอื่นให้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนกรณีนี้ตามระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่จริง ทั้งนี้ ต้องไม่เกินค่าขอของผู้ฟ้องคดีแต่ละราย

ซึ่งภายหลังจากศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น กฟผ. ได้เร่งดำเนินการตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยสามารถจ่ายค่าสินไหมทดแทนได้เร็วกว่าที่ศาลกำหนด ๖๐ วัน โดยนำแคชเชียร์เช็คกว่า ๔๙ ล้านบาท ไปวางที่สำนักงานศาลปกครองเชียงใหม่ในวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๔๘ เรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ กฟผ. ก็ได้ติดตั้งระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และ

มลภาวะอื่น ๆ รวมทั้งระบบตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ซึ่งศาลปกครองสูงสุดก็ได้ชี้ว่า ตั้งแต่กันยายน ๒๕๕๑ ถึงปัจจุบัน กฟผ. ไม่มีการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์เกินค่ามาตรฐานอีก เช่นเดียวกับปัญหาฝุ่นละอองที่อยู่ในการฟ้องร้องด้วยนั้น ตลอดจนศาลปกครองสูงสุดยังมีความเห็นว่า โรงไฟฟ้าแม่เมาะไม่เป็นสาเหตุแห่งการเจ็บป่วย จากผลการตัดสินดังกล่าวราชกรแม่เมาะและประชาชนจึงมั่นใจได้ว่า คุณภาพสิ่งแวดล้อมของโรงไฟฟ้าแม่เมาะปลอดภัยต่อชุมชน

๓.๒ กรณีเครือข่ายติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมร้องเรียนการปล่อยน้ำของโรงไฟฟ้าจะนะ

ในช่วงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ ได้ปรากฏข่าวว่า ที่โรงไฟฟ้าจะนะ จังหวัดสงขลา ได้มีชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มารวมตัวกันบริเวณด้านหลังโรงไฟฟ้า บริเวณจุดปล่อยน้ำของโรงไฟฟ้าจะนะ เนื่องจากเห็นว่า โรงไฟฟ้าจะนะทิ้งน้ำเสียลงคลองโพนมา-นาทับ และกล่าวว่า โรงไฟฟ้าจะนะได้สร้างความเดือดร้อนให้คนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยปล่อยน้ำเสียลงคลองนาทับมาอย่างต่อเนื่องนานหลายปี ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากคลองนาทับ โดยโรงไฟฟ้าจะนะ ไม่ได้แก้ไขปรับปรุงแม้ว่าจะมีการเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องก็ตาม และหลายวันมานี้โรงไฟฟ้าจะนะได้ปล่อยน้ำเสียจากโรงไฟฟ้า เป็นสีดำเข้มข้นคล้ายยางมะตอยลงในคลองโพนมา-นาทับ ส่งผลให้น้ำในคลองมีกลิ่นเหม็นน้ำเสีย ทำให้ปลาตาย และครั้งนี้ไม่ใช่ครั้งแรก เกิดเหตุแบบนี้มาอย่างต่อเนื่องนานนับสิบปีแล้ว โดยไม่มีแนวโน้มว่าสถานการณ์จะดีขึ้น เมื่อชาวบ้านร้องเรียนก็ทำเป็นต้นตอที่จะแก้ไขปัญหาเมื่อชาวบ้านเฉยก็ปล่อยน้ำเสียลงมาอีก สัตว์น้ำตามธรรมชาติในคลองโพนมา-นาทับที่เคยอุดมสมบูรณ์ปัจจุบันมีแต่น้ำเสียคนในชุมชนที่ทำมาหากินจากทรัพยากรสัตว์น้ำในคลองต้องหมดอนาคตพร้อมกับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าจะนะ^๗ ซึ่งต่อมาในวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗ "เครือข่ายติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำคลองนาทับ" ได้มีการร้องเรียนต่อสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖ จังหวัดสงขลา เพื่อให้ตรวจสอบเหตุการณ์ดังกล่าวและเปิดเผยข้อเท็จจริงให้สาธารณชนรับรู้ ให้ความรู้เรื่องการตรวจสอบคุณภาพน้ำ และอากาศให้มากกว่าที่ผ่านมา ให้มีการปรับปรุงกลไกตรวจสอบ และตรวจสอบอย่างจริงจังจึงโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม และจะต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพราะเหตุที่เกิดขึ้นสร้างความวิตกกังวลให้แก่ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นอย่างมาก^๘

ซึ่งภายหลังจากที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว กฟผ.ก็ได้ดำเนินการชี้แจงและแจ้งต่อกลุ่มเครือข่ายติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำถึงสาเหตุที่เกิดจากถังบ่อกักน้ำและท่าระบายน้ำหล่อเย็นบางส่วนเพื่อกำจัดหอยแกลบซึ่งน้ำที่ระบายลงคลองเป็นสารอินทรีย์ที่เกิดจากการย่อยสลายของซากหอยแกลบโดยไม่มีสารเคมีใดๆ เจือปน และถูกเจือจางโดยสภาพน้ำในคลองที่มีปริมาณมาก และดำเนินการจัดเก็บโดยมีการสูบน้ำดังกล่าวกลับเข้าไปบำบัดภายในโรงไฟฟ้าและตรวจสอบคุณภาพน้ำที่ปล่อยออกมาภายนอกซึ่ง

^๗ วันชัย พุทธทอง, ๒๕๕๗, โวยโรงไฟฟ้าจะนะ'ขู่ ปล่อยน้ำเสียลงคลองนาทับ, [Online], Available: <http://tcjithai.com/tcijthainews/view.php?ids=4469>[๗ มีนาคม ๒๕๕๘]

^๘ ASTV ผู้จัดการออนไลน์, ๒๕๕๗, NGO ร้อง สนง.สิ่งแวดล้อมสงขลา จี้สอบ “โรงไฟฟ้าจะนะ” ปล่อยน้ำเน่าลงคลอง [Online], Available: <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9570000077151> [๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘].

ผลพบว่า ค่าเฉลี่ยของคุณภาพน้ำด้านกายภาพ เคมี และชีวภาพ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานซึ่งสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภคโดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และสามารถใช้เพื่อการอุตสาหกรรมได้^๙ โดยการตรวจสอบคุณภาพน้ำ กฟผ. ได้ดำเนินการให้คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นผู้ตรวจสอบทุกปี และต้องมีการรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมโรงไฟฟ้าจะนะเสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุก ๖ เดือนตลอดจนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๔ กฟผ. ก็ได้ร่วมกับคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดปัตตานี จัดตั้งเครือข่ายติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำคลองนาทับ จำนวน ๑๐ เครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง และกลุ่มอนุรักษ์คลองนาทับ และในปี ๒๕๕๕ กฟผ. ยังได้ร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖ เสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับเครือข่ายติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำคลองนาทับอีกด้วย^{๑๐} นอกจากนี้ ในส่วนของข้อเสนอที่เครือข่ายติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำคลองนาทับเรียกร้องนั้น กฟผ. ได้รับข้อเสนอทุกข้อ และมีสิ่งที่จะปฏิบัติเพิ่มเติม คือ กฟผ. จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงไฟฟ้าและเพิ่มมาตรการในการป้องกันในรายละเอียดมากขึ้น

๓.๓ กรณีโครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว^{๑๑}

โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว เป็นโครงการเพื่อใช้ในการขนถ่ายถ่านหินของโครงการขยายกำลังผลิตโรงไฟฟ้ากระบี่ ตามข้อเสนอชาวชุมชนบ้านคลองรั้ว ตำบลลิ้นช้าง เพื่อขนส่งถ่านหินด้วยระบบสายพานลำเลียงไปยังอาคารเก็บถ่านหินหลักแบบปิดในบริเวณพื้นที่ของ โรงไฟฟ้ากระบี่ ซึ่งก่อนเริ่มดำเนินโครงการ กฟผ. ได้ศึกษาและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทำการศึกษาดำเนินการท่าเทียบเรือและสะพานเชื่อมท่าเทียบเรือความยาว ๘.๔ กิโลเมตร อาคารสำนักงาน อาคารเก็บถ่านหินสำรอง ระบบสายพานลำเลียงถ่านหิน พื้นที่ลานกองวัสดุอุปกรณ์ พื้นที่สีเขียว ถนน ลานจอดรถ ระบบบำบัดน้ำเสีย สะพานเชื่อมท่าเทียบเรือ บริเวณ

^๙ ฝ่ายสิ่งแวดล้อมโครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, รายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมโรงไฟฟ้าจะนะ และ โครงการโรงไฟฟ้าจะนะ (กรณีใช้น้ำมันดีเซลเป็นเชื้อเพลิงสำรอง) (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗) เพื่อเสนอต่อ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

^{๑๐} ฝ่ายสิ่งแวดล้อมโครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, รายงานสรุปเครือข่ายติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมโรงไฟฟ้าจะนะโดยชุมชนท้องถิ่นปี ๒๕๕๗.

^{๑๑} กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, ๒๕๕๗, ฟ้องศาลปกครองยกเลิกท่าเทียบเรือถ่านหิน [Online], Available: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/607544> [๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘]. และ ASTV ผู้จัดการออนไลน์, ๒๕๕๗, ศาล ปค.ปัดรับฟ้องคดี ขอเพิกถอน กฟผ.สร้างท่าเทียบเรือขนถ่านกระบี่ ชี้ไร้สิทธิฟ้อง [Online], Available: <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9570000142930> [๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘].

จุดจอดเรือ ระบบขนถ่ายลำเลียงถ่านหิน ตลอดจนการศึกษาแนวเส้นทางระบบสายพานลำเลียงถ่านหิน จากท่าเทียบเรือคลองรั้วไปโรงไฟฟ้ากระบี่

ในระหว่างการศึกษาเพื่อจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนด กฟผ. ก็ต้องตกเป็นจำเลยอีกครั้ง เมื่อสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน กับพวกรวม ๔๕ คนซึ่งเป็นชาวบ้านในพื้นที่ ต.ตลิ่งชัน ต.เกาะศรีบอยา ต.ปกาสัย ต.คลองขนาน อ.เหนือคลอง ต.ศาลาด่าน ต.เกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ ได้ยื่นฟ้อง กฟผ. และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑-๒ ตามลำดับต่อศาลปกครองกลาง เพื่อขอให้เพิกถอนการดำเนินการโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว ซึ่งแม้คดีนี้ศาลปกครองกลางจะไม่รับคำฟ้องก็ตาม เนื่องจากเห็นว่า สิ่งที่ กฟผ. ดำเนินการเป็นขั้นตอนภายในหน่วยงานเท่านั้น ประกอบกับเมื่อการจัดทำ EIA และ EHIA ยังไม่เสร็จบริบูรณ์ กระทรวงทรัพยากรฯ จึงยังไม่มีอำนาจหน้าที่ใดๆ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติในเหตุตามที่ฟ้อง กรณีนี้จึงไม่อาจถือว่าการกระทำที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งหมดได้รับความเดือดร้อนเสียหาย^{๑๒}

จากตัวอย่างทั้ง ๓ กรณีที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกรณี กฟผ. ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ ที่ได้มีการบังคับใช้ในขณะนั้นอย่างเคร่งครัด อันเป็นการดำเนินการภายใต้หลักนิติธรรมตามนโยบายของ กฟผ. ที่ยึดถือปฏิบัติมาโดยตลอดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมภายใต้กฎหมายแก่ทุกฝ่าย แต่ผลจากการดำเนินการดังกล่าวกลับแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางไว้ จนนำมาซึ่งข้อถกเถียงความขัดแย้งและปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. ในการพิจารณาคดีเพื่อกำหนดค่าเสียหายให้แก่ชาวบ้านผู้ฟ้องคดีในคดีแม่เกาะ ศาลปกครองได้กำหนดค่าเฉลี่ยในการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คือ ไม่เกิน ๗๘๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เป็นค่าเฉลี่ยที่จะไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพอนามัยและเป็นค่ามาตรฐานโดยทั่วไปที่ใช้กับประชาชนทั้งประเทศ โดยศาลได้พิจารณาค่าเฉลี่ยฯ ดังกล่าวมาจากรายการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๓๘) และประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๔๔) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยศาลได้นำค่าเฉลี่ยฯ ดังกล่าวไปใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดของ กฟผ. ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๕ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๓๘ อีกด้วย แม้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๔) และประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ที่มีผลบังคับใช้อยู่จะไม่ได้กำหนดค่าเฉลี่ยความเข้มข้นของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในบรรยากาศโดยทั่วไปในเวลา ๑ ชั่วโมงไว้ โดยศาลกำหนดให้มีการจ่ายค่าเสียหายในช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๕ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๓๘ ว่ากรณีโรงไฟฟ้าแม่เกาะปล่อยอากาศเสียมีค่าเฉลี่ยของซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เกินกว่า ๗๘๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร แต่ไม่เกิน ๑,๓๐๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เห็นควรกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีรายละ ๓๐๐ บาทต่อครั้ง ในกรณีที่ค่าเฉลี่ยฯ เกินกว่า ๑,๓๐๐

^{๑๒} ศาลปกครองกลาง คำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา คดีหมายเลขดำที่ ส.๔๘/๒๕๕๗ และคดีหมายเลขแดงที่ ส.๑๘๓/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗

ไม่โครกรรมต่อลูกบาศก์เมตร เห็นควรกำหนดค่าเสียหายให้แก่ชาวบ้านผู้ฟ้องคดีรายละ ๖๐๐ บาทต่อครั้ง ซึ่งผลของคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในคดีนี้ได้สร้างมาตรฐานว่า กฟผ. หรือหน่วยงานของรัฐอาจจะต้องมีความรับผิดชอบที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยผลของกฎหมายที่ตราขึ้นในอนาคตได้ จึงเป็นเรื่องที่น่าวิตกกังวลว่า การดำเนินงานของ กฟผ. โดยยึดถือกฎหมายที่มีในปัจจุบันจะเพียงพอหรือไม่ ซึ่ง กฟผ. ต้องทบทวนและพยายามแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ในขณะที่ กฟผ. เป็นหน่วยงานของรัฐที่อยู่ภายใต้กรอบของหลักกฎหมายที่ว่า “ในกรณีที่ไม่มีการกฎหมายให้อำนาจไว้ ย่อมทำไม่ได้”^{๑๓}

๒. กรณีของข้อร้องเรียนการปล่อยน้ำของโรงไฟฟ้าจะนะชุดที่ ๑ และกรณีของโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว กฟผ. ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาโดยตลอด และดำเนินการอย่างถูกต้องภายใต้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันแก้ไขและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการผลิตกระแสไฟฟ้า ตลอดจนมีการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เริ่มการก่อสร้างจนถึงระยะดำเนินการผลิตพลังงานไฟฟ้าควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และการยอมรับของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งในส่วนของการปล่อยน้ำเสียก็ได้มีการพิสูจน์จากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่า น้ำที่ปล่อยจากโรงไฟฟ้าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานซึ่งสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภคโดยไม่ต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติ หรือกรณีการทำ EIA ของโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว ก็เป็นการดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายที่ กฟผ. จำเป็นต้องทำ ซึ่งศาลก็ได้ยืนยันความถูกต้องในการดำเนินการดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น โดยแท้จริงแล้วโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้วต้องจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เท่านั้น แต่ กฟผ. ยังได้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน (EHIA) เพิ่มเติมขึ้นอีกจากที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากเป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการ ดังนั้น จะเห็นว่าทั้งสองกรณี กฟผ. ได้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างถูกต้องและไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหาย แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กฟผ. กลับถูกตั้งคำถามจากสังคมถึงความถูกต้องในการดำเนินการตามกฎหมาย และเรียกร้องให้ กฟผ. ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายทั้งที่ กฟผ. ได้ทำแล้วและยิ่งไปกว่านั้น ในบางครั้งยังเรียกร้องให้ กฟผ. ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ประชาชนต้องการ ซึ่งอาจไม่ได้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ถูกต้อง เช่น กรณีการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินที่จังหวัดกระบี่ที่ฝ่ายที่ต้องการให้ กฟผ. ยุติโครงการได้แสดงความเห็นว่า เมื่อคำนวณจากปริมาณถ่านหินที่นำมาผลิตไฟฟ้าในแต่ละวัน จำนวนโลหะหนักและสารปรอทจากถ่านหินสะสมอยู่ในสภาพแวดล้อม และมีผลต่อชุมชนหากคนท้องถิ่นจะได้รับจะทำให้ลูกที่เกิดมาปัญญาอ่อน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้คำนวณบนสมมติฐานที่มาจากปริมาณถ่านหินเพียงอย่างเดียว และนำมาตัดสินถึงผล ซึ่ง กฟผ. เห็นว่า การคำนวณที่ถูกต้องจะต้องดูว่าปริมาณที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมเกินมาตรฐานหรือไม่ เพราะสารโลหะหนักเหล่านี้มาจากหลายแหล่ง ทั้งในธรรมชาติ

^{๑๓} ดูรายละเอียดเพิ่มเติม นันทวัฒน์ บรมานันท์, ๒๕๕๑, คำบรรยายกฎหมายปกครองครั้งที่ ๒ หลักพื้นฐานของกฎหมายปกครอง, [Online], Available: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1229> [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘]

และจากมนุษย์ หากไม่เกินมาตรฐานก็ไม่มีผลกระทบ ร่างกายสามารถขับออกไปได้ และไทยใช้ถ่านหินของอินโดนีเซียและออสเตรเลีย ซึ่งมีค่าต่ำไม่เกินมาตรฐาน^{๑๔} เป็นต้น โดยข้อมูลเหล่านี้ได้นำมาเป็นพื้นฐานในการตั้งข้อเรียกร้องที่ กฟผ. ไม่อาจปฏิบัติตามได้ ประกอบกับ กฟผ. ในฐานะหน่วยงานของรัฐก็มีข้อจำกัดด้วยกฎหมาย และนโยบายของการบริหารจัดการภาครัฐ ทำให้ในหลายๆ ครั้ง กฟผ. ต้องเสียภาพลักษณ์ และตกเป็นจำเลยสังคม ทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินโครงการอื่นๆ ของ กฟผ. ด้วย

จากข้อขัดแย้งและสภาพปัญหาในทางปฏิบัติ ผู้เขียนเชื่อว่า สภาพการณ์เหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับ กฟผ. เพียงแห่งเดียว แต่เกิดขึ้นกับหน่วยงานของรัฐอีกหลายแห่งด้วย ทำให้เกิดคำถามว่า ภายใต้บริบทของสังคมในปัจจุบัน กฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ เป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกับที่สังคมต้องการหรือไม่ เพราะหากไม่ใช่บรรทัดฐานเดียวกันแล้ว การปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม ก็คงเป็นไปได้ยาก เพราะมุมมองที่มีต่อหลักนิติธรรมระหว่างผู้ร่างกฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้ตีความกฎหมาย และประชาชนนั้นแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ แม้ กฟผ. จะยึดหลักนิติธรรม โดยปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ก็ไม่ได้หมายความว่า กฟผ. จะปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมแก่กาลเวลาและสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไป ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้กติกาที่อยู่ในมุมมองเดียวกัน และดำเนินการไปภายใต้กติกาดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ผลก็ย่อมต้องเป็นไปในทางที่ถูกต้องมีใช้ตามอำเภอใจ โดยเฉพาะในกฎหมายสิ่งแวดล้อม ที่มักจะได้รับการยกเว้นโดยผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคโดยเฉพาะ ในขณะที่ผู้บังคับใช้และผู้ตีความพิจารณากฎหมาย และประชาชนที่ต้องรับผลกระทบจากกฎหมายนั้น ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค จึงนำไปสู่ความเข้าใจและการบังคับใช้ที่อาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อ กฟผ. ไม่อาจดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายเพียงอย่างเดียว การแก้ปัญหาอาจจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีส่วนได้เสีย และความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจตรากฎหมายหรือหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานที่มีหน้าที่ตีความกฎหมาย ให้เข้ามามีบทบาทพร้อมกันในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับได้ทุกฝ่าย อันจะเป็นการสนับสนุนการใช้หลักนิติธรรม ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีความเสมอภาค เป็นธรรมต่อทุกฝ่าย และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

บทสรุป

การดำเนินกิจการไฟฟ้าในยุคสมัยนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นยุคสมัยที่สังคมตระหนักและห่วงใยในปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่เพียงเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น หากนับเป็นประเด็นสำคัญในระดับนานาชาติ อีกทั้งวิกฤตการณ์พลังงานที่กลายเป็นความห่วงใยของสังคมอย่างต่อเนื่อง กฟผ. ในฐานะผู้อยู่ต้นทางของการผลิตไฟฟ้า จึงต้องดำเนินการท่ามกลางปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิกฤตการณ์พลังงานที่มีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่ม ซึ่งนับเป็นโจทย์ที่ท้าทายความแข็งแกร่งขององค์กร หลักนิติธรรมจึงเป็นปัจจัย

^{๑๔} กฟผ. ฝ่ายสื่อสารองค์กร, ๒๕๕๗, [Online]. Available:

<https://www.facebook.com/EGAT.PRD/posts/625261334240579:0> [๖ มีนาคม ๒๕๕๗].

สำคัญที่ทำให้องค์กรมีหลักยึดถือในการปฏิบัติงานเพื่อฝ่าฟันวิกฤตการณ์และปัญหาต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ดังนั้น การดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ย่อมเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรจากผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม และสร้างมูลค่าให้แก่องค์กรในระยะยาวอย่างยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของสังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับลักษณะการดำเนินการที่ต้องพิจารณาทั้งในส่วนผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายเพียงประการเดียวไม่อาจทำให้การใช้หลักนิติธรรมขององค์กรเป็นไปอย่างเรียบร้อย และส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ดังนั้น องค์กรจะต้องอาศัยการสร้างความร่วมมือ การสร้างความเข้าใจระหว่างองค์กร ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย อันเป็นการสนับสนุนการใช้หลักนิติธรรมให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. อนุสรณ์ ๔๔ ปี โรงไฟฟ้าพระนครเหนือ. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. รายงานประจำปี กฟผ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓-๒๕๕๖.
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. ๒๕๕๗. **ฟ้องศาลปกครองยกเลิกทำเทียบเรือถ่านหิน** [Online]. Available: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/607544> [๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘].
- กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. ๒๕๕๓. “บทนำสัมภาษณ์ความเห็นวิชาการ เรื่อง หลักการตีความกฎหมายตามครรลองของหลักนิติรัฐและนิติธรรม”. ใน **วารสารจตุนิติ**. กองบรรณาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. สำนักการพิมพ์.
- คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ อ. ๑๑๑๐-๑๑๒๘/๒๕๕๒ หมายเลขแดงที่ อ. ๗๓๐-๗๔๘/๒๕๕๗. ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗
- คำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาของศาลปกครองกลาง คดีหมายเลขดำที่ ส.๔๘/๒๕๕๗ และคดีหมายเลขแดงที่ ส.๑๘๓/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. ๒๕๕๑. **คำบรรยายกฎหมายปกครองครั้งที่ ๒ หลักพื้นฐานของกฎหมายปกครอง**. [Online], Available: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1229> [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘]
- ฝ่ายสิ่งแวดล้อมโครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. รายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมโรงไฟฟ้าจะนะ และ โครงการโรงไฟฟ้าจะนะ (กรณีใช้น้ำมันดีเซลเป็นเชื้อเพลิงสำรอง) (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗) เพื่อเสนอต่อ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโครงการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. รายงานสรุปเครือข่ายติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมโรงไฟฟ้าจะนะโดยชุมชนท้องถิ่นปี ๒๕๕๗.
- วันชัย พุทธทอง, ๒๕๕๗. **โวยโรงไฟฟ้าจะนะ'ชู้ย ปล่องน้ำเสียลงคลองนาทับ**. [Online], Available: <http://tcijthai.com/tcijthainews/view.php?ids=4469>[๗ มีนาคม ๒๕๕๘]

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. ๒๕๕๓. **หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม** [Online]. Available: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1431> [๒ มีนาคม ๒๕๕๘].

สมชาย เหล่าพิทักษ์วรกุล. ๒๕๕๓. **นิติรัฐ VS นิติธรรม** [Online]. Available: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1442> [๒ มีนาคม ๒๕๕๘].

ASTV ผู้จัดการออนไลน์. ๒๕๕๗. **ศาล ปค.ปัดรับฟ้องคดี ขอเพิกถอน กฟผ.สร้างท่าเทียบเรือขนถ่าน
กระบี่ ชี้ไร้สิทธิฟ้อง** [Online], Available: <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9570000142930>
[๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘].

ASTV ผู้จัดการออนไลน์. ๒๕๕๗. **NGO ร้อง สนง.สิ่งแวดล้อมสงขลา จี้สอบ “โรงไฟฟ้าจะนะ”
ปล่อยน้ำเน่าลงคลอง** [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9570000077151>
[๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘].